

بخش ۶

تقویت اندامهای گفتار و تلفظ صحیح حروف

تا اینجا زبان موسیقی و نیز طرز به کارگیری صدای خود را آموخته‌ایم. قبل از این که فراگیری ردیف آوازی را آغاز کنیم، باید تلفظ صحیح حروف زبان فارسی را بیاموزیم تا موقع ادای شعر گوشه‌های ردیف، بتوانیم علاوه بر زیباییهای موسیقایی، زیبایی کلام را نیز به آن بیفزاییم. در بخش ساختمان دستگاه صوتی گفتیم اندامهای گفتار که توسط آنها حروف و صداها ساخته می‌شوند، عبارتند از زبان، لبها، آرواره‌ها و سقف‌دهان (کام).

در این بخش، روش استفاده از اندامهای گفتار و تقویت آنها را برای تلفظ زیبا و صحیح حروف زبان فارسی فرا می‌گیریم. اما قبل از هر چیز، اصطلاحات مورد نیاز را توضیح می‌دهیم. **واک:** کلمات زبان فارسی از اجزایی تشکیل می‌شوند که به آنها واک گویند. مثلاً "کلمه شیر، از ۳ واک تشکیل شده است. ش-ای-ر. و کلمه بهار از ۵ واک تشکیل شده است. ب-آ-ه-آ-ر. بنابراین واک ساده‌ترین جزء کلمه است و می‌توان آن را یک واحد صوتی تلقی نمود. واکها به دو دسته صامت و مصوت تقسیم می‌شوند:

۱) **صامت:** واک‌ی است که هنگام تلفظ آن گذرگاه صوت بسته و یا تا حدی بسته می‌شود. مثلاً "هنگام تلفظ واک «ب» لبها روی هم واقع می‌شوند و گذرگاه صوت، کاملاً بسته می‌شود و هنگام باز شدن، صدای «ب» شنیده می‌شود و یا در تلفظ «ش» نوک زبان به قسمت جلویی کام نزدیک می‌شود و گذرگاه صوت را تا حدی مسدود می‌کند. از این نظر می‌توان صامتها را به دو دسته تقسیم نمود: صامتهای انسدادی و انقباضی.

صامتهایی که در هنگام تلفظ آنها گذرگاه هوا یا صوت کوچک می‌شود و هوا با فشار خارج می‌شود را صامتهای **انقباضی** می‌گویند و صامتهایی که در هنگام ادای آنها گذرگاه صوت کاملاً بسته می‌شود و هنگام باز شدن آن، صامت شنیده می‌شود را صامتهای **انسدادی** گویند. در بخش ساختمان دستگاه صوتی گفتیم که در هنگام ادای برخی از واکها تارهای صوتی

مرتعش می‌شوند حال آن که بقیه این طور نیستند. واک «س» را که موقع تلفظ آن تارهای صوتی مرتعش نمی‌شوند، صامت بی‌آوا و «ز» را که موجب ارتعاش تارهای صوتی می‌شود صامت آوایی گویند.

هر کدام از صامتها در محل بخصوصی شکل می‌گیرند. محل تشکیل صامت را مخرج آن می‌گویند. از آنجا که سقف دهان (کام) در تشکیل بسیاری از صامتها نقش مهمی دارد قسمتهای متمایز آن را ذکر می‌کنیم:

پرده کام یا نرمکام در عقب دهان که به زائده کوچکی به نام زبان کوچک یا ملازه منتهی می‌شود. قسمت پیش‌تر کام را پشکام گویند که هنگام تلفظ «ک و گ» احساس می‌شود. بخش جلویی کام را پیشکام گویند که موقع ادای مثلاً «ل» زبان با آن برخورد می‌کند. بین پشکام و پیشکام ناحیه تخت و گنبدی شکلی وجود دارد که به آن میانکام گویند.

اکنون به طور سریع و گذرا مخرج صحیح کلیه صامتهای زبان فارسی را مرور می‌کنیم تا با محل شکل‌گیری صامتها آشنا شویم.

صامتهای انسدادی:

«پ» و «ب»- برای تلفظ این دو واک لبها به هم می‌چسبند و عبور هوا یا صوت برای لحظه‌ای از زمان متوقف می‌شود و هنگامی که لبها با یک حرکت ناگهانی از هم جدا می‌شوند، صامت شنیده می‌شود. باید بدانیم که «پ» یک صامت بی‌آوا و «ب» یک صامت آوایی است.

«ک» و «گ»- قسمت پسین (انتهایی) زبان به نرمکام می‌چسبد و از خروج هوا جلوگیری می‌کند. با رها شدن زبان و خروج هوا و صوت، دو واک «ک و گ» شنیده می‌شود.

«ء» همزه- این واک از جمله واکهای آوایی است. هنگام تلفظ این واک، ملازه یک لحظه به انتهای زبان می‌چسبد.

«ت و د»- برای ادای این دو واک، نوک زبان به پشت دندانهای پیشین بالا و پهلوی آن به لثه‌ها فشرده می‌شود و گذرگاه هوا یا صوت را برای لحظه‌ای مسدود می‌سازد.

صامتهای انقباضی:

«ف» و «و»- هنگام تلفظ این دو صامت دندانهای بالا به نرمی اما به شکلی استوار بر لب پایین فشار می‌آورند.

«خ»- از اصطکاک ملازه با انتهای پسین زبان پدید می‌آید.

«ه»- واک بی‌آوا است که مخرج آن در چاکنای است.

«س» و «ز»- هنگام تلفظ، هوا از درون کانالی که در وسط زبان ایجاد شده و سقف آن را پیشکام تشکیل می‌دهد می‌گذرد.

«ش» و «ژ»- با قرار گرفتن کناره‌های زبان روی لثه‌ها و سطح فوقانی آن روی پیشکام تولید می‌شود.

«ل»- هنگام ادای «ل» نوک زبان به پیشکام می‌چسبد.

«ر»- این واک آوایی با برخورد متوالی نوک زبان به پس لثه‌های بالا تولید می‌شود.

«م» و «ن»- برای ادای «م» دولب به هم می‌چسبد، نرمکام پایین می‌آید و به صوت اجازه می‌دهد تا از خیشوم خارج شود.

«ج» و «چ»- این دو واک جزو صامت‌های ترکیبی زبان فارسی‌اند. ظاهراً "چ" از ادای فشرده «ت و ش» به دست می‌آید و "ج" از ادغام «د و ژ» پدید می‌آید.

۲) مصوت: واک‌ی است که با تولید صوت در حنجره و عبور بلا مانع از گذرگاه صوت پدید می‌آید. زبان فارسی دارای شش مصوت ساده است: آ، ا، آ، او، ای. زبان فارسی دو مصوت مرکب نیز دارد که عبارتند از: ای-اُ و اُ-اُ. روش صحیح ادای مصوت‌ها را در زیر مرور می‌کنیم.

«آ»- قسمت پیشین زبان، اندکی بالا می‌آید و آرواره باز می‌شود.

«ا»- قسمت پیشین زبان، نسبتاً بالا می‌آید و آرواره نیم باز است.

«اُ»- قسمت عقب زبان بالا می‌رود و آرواره نیم باز است. لب‌ها از دندان فاصله می‌گیرند و گرد می‌شوند.

«آ»- قسمت عقب زبان اندکی بالا می‌آید و آرواره کاملاً باز می‌شود.

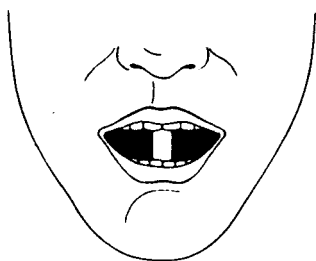
«ای»- قسمت پیشین زبان، بالا می‌آید و آرواره تقریباً بسته است.

«ای»- از ترکیب ا و ای بوجود می‌آید.

«اُ»- از ترکیب ا و او حاصل می‌شود.

برای شناختن نقش هر یک از عضلات و تقویت اندام‌های گفتار، تمریناتی انجام می‌دهیم. در این تمرینات همان گونه که خواهید دید، برای باز نگه داشتن آرواره و نیز ثابت نگه داشتن آن، از وسیله‌ای به نام شمعک استفاده می‌کنیم که توضیحی در مورد آن ضروری به نظر می‌رسد. شمعک شیئی است که مانند یک پایه بین دندان‌ها قرار می‌گیرد و می‌تواند چوبی یا پلاستیکی باشد. شمعک مناسب برای هر فرد بستگی به ساختمان دهان او دارد. طول شمعک باید آنقدر باشد که آرواره‌ها را باز نگه دارد ولی منجر به خستگی آرواره‌ها نشود. طول شمعک می‌تواند از ۵ تا ۲۰ میلی متر باشد. لزوم استفاده از شمعک، در طی تمرینات، معلوم می‌شود و پس از عادت کردن به حضور آن در دهان، به نقش ارزنده آن پی خواهیم بُرد.

طریقه قرار گرفتن شمعک بین دندانها را در شکل زیر مشاهده می‌کنیم:

شکل ۶-۱ طریقه قرار گرفتن شمعک بین دندانها.

تمرینات صامت‌ها

ابتدا تمرینات مربوط به شل کردن عضلات را که در بخش تنفس فراگرفتید انجام دهید تا احساس آزادی در عضلات شانه و گردن را به دست آورید. پس از آن آماده تمرین بر روی اندامهای گفتار باشید.

آرواره را به نرمی رها کنید تا پایین بیفتد. دقت کنید که آرواره آنقدر باز شود که ایجاد فشار ننماید. چند بار آن را باز و بسته کنید. نباید احساس سختی کنید، اما اگر آرواره خشک و سخت است با انجام حرکتی شبیه به جویدن آن را نرم کنید. آزاد کردن آرواره و نرم کردن حرکت‌های آن اهمیت زیادی دارد. طول شمعک خود را طوری انتخاب کنید که آرواره‌ها کاملاً آزاد و راحت باشند نه زیاد باز باشند و نه زیاد بسته و کمترین تنش ممکن را در عضلات ایجاد کند. شمعک را بین دندانها قرار دهید تا آرواره در حالتی ثابت (استوار) باز بماند. ابتدا بر روی صامت‌های انسدادی تمرین می‌کنیم:

الف) صامت‌های نوک زبانی:

۱- «ل»: بگویید «ل». نوک زبان را به ناحیه پیشکام فشار دهید و لحظه‌ای همان جا نگه دارید تا مخرج واک را بشناسید. بارها کردن زبان، مصوت «آ» را می‌شنوید. نوک زبان پس از جدا شدن از لثه‌ها پایین می‌آید و در کف دهان، پشت دندانهای پایین قرار می‌گیرد. غیر از نوک زبان، سایر قسمت‌های زبان باید آزاد باشند. گلو نیز باید باز و بدون تنش باشد.

این حرکت را به طور منظم تکرار کنید:

ل ل ل ل

حرکت باید کامل باشد به طوری که بعد از هر بار گفتن «ل» زبان در کف دهان قرار گیرد. این

تمرین را چند بار با استفاده از شمعک انجام دهید و همین که نقش نوک زبان را به درستی احساس کردید، بدون شمعک تمرین کنید.

۲- «ت»: بگویید «ت». نوک زبان را محکم به پشت دندانهای بالا فشار دهید به طوری که کناره‌های زبان با پشت لثه‌ها تماس حاصل کند. برای یک لحظه، فشار را حفظ کنید تا تماس بین زبان و دندانها و لثه‌ها را احساس کنید.

اکنون با فواصل زمانی مساوی این تمرین را انجام دهید.

ت ت ت ت

این تمرین را چند بار با شمعک انجام دهید و پس از آن که مخرج واک را به درستی شناختید، بدون شمعک تمرین نمایید. تلفظ «ط» در زبان فارسی درست مانند تلفظ «ت» می‌باشد.

۳- «د»: بگویید «د». زبان همان حالت تلفظ «ت» را دارد. نوک زبان را در پشت دندانها لحظه‌ای نگاه دارید تا مخرج صامت را بشناسید. «د» یک صامت آوایی است، یعنی هنگام تلفظ آن تارهای صوتی مرتعش می‌شوند. شروع لرزش تارهای صوتی را بین زبان و دندانها احساس کنید. اکنون تلفظ این صامت را مکرر نمایید.

د د د د

این تمرین را چند بار با شمعک انجام دهید و پس از آن که تلفظ صحیح آن را تجربه نمودید، بدون شمعک تکرار کنید.

۴- «ن»: بگویید «ن». برای ادای این صامت، نوک زبان به پشت لثه‌ها فشرده می‌شود، نرمکام پایین می‌آید و صوت از خیشوم خارج می‌گردد. صوت را لحظه‌ای نگه دارید تا وضعیت زبان را احساس کنید. به لرزش نوک زبان و همچنین تشدید صدا در حفره بینی دقت کنید. اکنون تلفظ این صامتها را به طور مکرر انجام دهید

ن ن ن ن

موقع ادای این صامت راه خیشوم باز است و این امر نباید موجب شود که مصوت بعد از آن هم، از بینی خارج شود. مصوت بعد از «ن» باید کاملاً از راه دهان خارج شود.

ب) صامتهای قسمت پسین زبان:

قسمت عقبی زبان نیز مانند نوک زبان باید ورزیده و چالاک باشد. در غیر این صورت باعث خفگی صدا و نیز مانع سرعت سخنگویی می‌شود. در تمرینات زیر، علاوه بر تقویت قسمت پسین زبان، حرکات نرمکام را نیز خواهیم داشت.

۵) «ق»: بگویید «ق». انتهای زبان را به انتهای نرمکام (ملازه) فشار دهید و لحظه‌ای به همان حال نگه دارید و سپس با رها کردن آن، صامت را ادا کنید. در تلفظ «ق» فشار، نباید بیش از حد باشد

زیرا حالتی غلیظ و توگلوبی ایجاد می‌کند. تمرینات زیر را ابتدا با شمعک و سپس بدون آن، تکرار کنید.

ق ق ق ق

تلفظ «غ» در زبان فارسی درست مانند تلفظ «ق» می‌باشد.

۶- «ک» و «گ»: انتهای زبان را به نرم‌کام که خود پایین آمده تا با آن تماس یابد فشار دهید. تماس بین این دو عضله باید محکم باشد. بگویید «ک» «گ». اگر زبان را زیاد به بالا فشار دهید تنش ایجاد می‌شود و اگر زیاد به عقب فشار دهید، حالت توگلوبی ایجاد می‌گردد. هنگام ادای این دو واک، نرم‌کام باید کاملاً آزاد باشد. وضعیتهای مختلف را با عقب و جلو کردن برآمدگی زبان امتحان کنید. برای صامت «ک» فشار صحیح را با قرار دادن دست در مقابل دهان، و تنظیم هوایی که با حالت انفجاری خارج می‌شود، به دست آورید. «ک» یک صامت بی‌آوا است یعنی موقع تلفظ آن تارهای صوتی مرتعش نمی‌شوند. اکنون تمرینات زیر را انجام دهید و آنقدر تکرار کنید که تلفظ صحیح «ک» را پیدا کنید.

ک ک ک ک

صامت «ک» اگر قبل از ای، او و آ واقع شود از ناحیه پس‌کام گفته می‌شود اما اگر قبل از مصوت‌های «آ، ا و او» قرار گیرد مخرج آن اندکی عقب‌تر می‌رود. پس از صامت «ک» بر روی صامت گ تمرین کنید.

گ گ گ گ

در ادای این واک به لرزش بین زبان و کام و نیز به اندک هوایی که با صوت خارج می‌شود توجه کنید. تمرینات هر دو صامت را ابتدا با شمعک و سپس بدون شمعک انجام دهید.

پ (صامت‌های لبی):

۷- «ب»: هر دو لب را به طور کامل و فشرده به هم فشار دهید، به طوری که یکدیگر را بپوشانند. بگویید: «پ» با ادای این واک مقدار زیادی هوا بیرون می‌زند و حالت شبیه باز شدن چوب پنبه بطری ایجاد می‌شود. با به کار انداختن لب‌های خود و با صرف مقدار زیادی فشار، ادای این واک را تکرار کنید.

پ پ پ پ

این تمرین‌ها را با شمعک و بدون شمعک تکرار کنید.

۸- «ب»: لب‌ها را برای لحظه‌ای به هم بچسبانید، به طوری که امکان لرزش آنها را احساس کنید و بگویید «ب». سپس تمرین زیر را انجام دهید.

ب ب ب ب

این تمرین را نیز ابتدا با شمعک و سپس بدون شمعک انجام دهید.

۹- «م»: بگویید «م». برای ادای این واک، لبها به هم فشرده می شود و صدا از بینی خارج می شود. حالت خیشومی «م» نباید روی مصوت بعد از آن تأثیر کند. تلفظ «م» باید باندازه ادای «ب» محکم و عضلانی باشد. از این رو این دورا با هم تمرین کنید.

م م م م م م م م

همان گونه که در مورد «ن» گفته شد بلافاصله پس از ادای «م» یعنی جدا شدن لبها از یکدیگر باید راه خیشوم بسته شود و از همین رو باید نرمکام و زبان، کاملاً آزاد باشند تا بتوانند به سرعت تغییر وضعیت دهند.

تمرینات فوق را با شمعک و بدون شمعک تکرار کنید.

ت) صامتهای گلولی:

۱۰- «ع» و «ء»: مخرج این واک در چاکنای است و با بسته و سپس باز شدن آنی چاکنای شکل می گیرد. زبان، آرواره و گلو باید موقع ادای این واک، کاملاً آزاد باشند و این واک به نرمی تلفظ گردد. برای شناخت مخرج این واک تمرین زیر را انجام دهید.

ع ع ع ع ع ع ع ع

این تمرین را با شمعک و بدون شمعک تکرار کنید.

بعد از صامتهای انسدادی به صامتهای انقباضی می پردازیم:

۱۱- «ف» و «و»: دندانهای بالا رابه نرمی بر لب پایین فشار داده و بگویید «ف». همان طور که مشاهده می کنید هوا، به کناره های لب و دندان می ساید و خارج می شود از این رو این صامت را سایشی می گویند. هنگام تلفظ این صامت آرواره اندکی باز است. برای شناخت بهتر مخرج این صامت، تمرین زیر را انجام دهید.

ف ف ف ف ف ف ف ف

صامت «و» عیناً مانند «ف» تلفظ می شود و تنها تفاوت آن این است که «و» یک صامت آوایی است. یعنی با لرزش تارهای صوتی توأم است و همین امر موجب ایجاد لرزش بین لب و دندان می شود با تمرینات زیر این موضوع را مشاهده خواهیم کرد.

و و و و و و و و

اندکی بر روی صامت تأمل کنید تا لرزش مزبور را احساس کنید.

۱۲- «خ»: انتهای پسین زبان را به ملازه نزدیک کنید و بگویید «خ». اگر قدری فشار تلفظ این واک رازیاد کنید ضربه های متعدد ملازه را بر بیخ زبان احساس خواهید کرد. اما اگر با فشار کمتری این صامت را ادا کنید، حالت اصطکاکی پیدامی کند. تمرینات زیر را تا آنجا که مخرج صحیح «خ» را

پیدا کنید تکرار نمایید.

حَ حَ حَ حَ

۱۳- «ح» و «ه»: مخرج این واکها نیز در چاکنای است. اما مانند واکهای «ع» و «ء» انسدادی نیستند، زیرا هنگام تلفظ آنها چاکنای مسدود نمی‌شود و هوا از بین تارهای صوتی عبور می‌کند. تلفظ این صامتها باید به نرمی و بدون فشار صورت گیرد. با انجام تمرین زیر سعی کنید این صامت را به گونه‌ای ادا کنید که منجر به هیچ گونه تنشی در ناحیه گلو نگردد.

هَ هَ هَ هَ

این تمرینات را با شمعک و بدون شمعک تکرار کنید.

۱۴- «س» و «ز»: برای تلفظ این دو واک کانالی بین زبان و پیشکام ایجاد می‌گردد و هوا از درون آن می‌گذرد. در حین ادای این دو واک، آرواره‌ها به هم نزدیک می‌گردند. از این رو اگر از شمعک استفاده کنید، تلفظ آنها قدری با اشکال توأم خواهد بود. اما برای شناخت نقش زبان در تلفظ این و واک تمرینات زیر را با شمعک و بدون شمعک تکرار کنید.

سَ سَ سَ سَ سَ سَ سَ سَ

تلفظ این صامتها را آنقدر تکرار کنید تا اگر تنش در آرواره‌ها ایجاد می‌شود، از بین برود. تلفظ «ذ» و «ض» و «ظ» در زبان فارسی درست عین تلفظ «ز» می‌باشد و تلفظ «ث» و «ص» مانند «س» می‌باشد.

۱۵- «ش» و «ژ»: برای تلفظ این دو واک کناره‌های زبان را روی لثه‌ها و قسمت فوقانی زبان را روی پیشکام قرار دهید و آرواره‌ها را تقریباً ببندید و تمرینات زیر را انجام دهید.

شَ شَ شَ شَ شَ شَ شَ شَ

محل قرار گرفتن زبان بر روی کام طنین «ژ» و «ش» را به شدت تغییر می‌دهد با تغییر دادن محل زبان حالت‌های مختلف را امتحان کنید و مناسب‌ترین حالت را انتخاب کنید.

۱۶- «ر»: برای تلفظ این واک، نوک زبان به طور متوالی به پشت لثه‌های بالا برخورد می‌کند. چالاکی و سرعت نوک زبان از اهمیت خاصی برخوردار است. برای ورزیده کردن نوک زبان، این صامت را به طور مسلسل ایجاد نماید. رزرز. پس از آن که نقش نوک زبان را احساس کردید تمرین زیر را انجام دهید.

رَ رَ رَ رَ

این تمرین را با شمعک و بدون شمعک انجام دهید.

۱۷- «ج»: این صامت، ترکیبی از دو صامت «ت» و «ش» است. ابتدا باید صامت «ت» را تولید کرده بلافاصله صامت «ش» را تولید کنید و بعد به طور سریع و متناوب این دو را با هم ادا کنید.

ثُ ثُ ثُ

سپس سعی کنید که این دورا در هم ادغام کنید. همین که این دور هم ادغام شدند صدای «ج» به گوش خواهد رسید. پس از آن تمرین زیر را انجام دهید.

ج ج ج ج

۱۸- «ج»: این صامت نیز ترکیبی است واز ادغام «د» و «ژ» به دست می آید. ابتدا «د» و «ژ» را ادا نموده و سپس تلاش کنید این دورا در هم فرو برید. اگر این کار را صحیح انجام دهید صدای «ج» را خواهید شنید. برای صامتهای «ج و ج» محل زبان بسیار تعیین کننده است. با تغییر محل زبان هنگام ادای این دو صامت می توانید تغییرات ایجاد شده را مشاهده کنید. پس از پیدا کردن تلفظ صحیح «ج» تمرین زیر را انجام دهید.

ج ج ج ج

۱۹- «ی»: این واک، با نزدیک کردن قسمت میانی زبان به میانکام و عبور دادن هوا از بین آن ایجاد می گردد. تلفظ این صامت به تلفظ مصوت «ای» شباهت دارد. از این رو برخی آن را نیم مصوت می گویند. تمرین زیر را با شمعک و بدون شمعک انجام دهید تا مخرج این صامت را دریابید.

ی ی ی ی

تمرینات مصوتها

۱- «آ»: برای ادای این مصوت قسمت جلویی زبان اندکی بالا می آید و آرواره ها باز می شوند. ابتدا این مصوت را به صورت کشیده و سپس به طور متوالی و مکرر ادا کنید.

آ ← به طور ممتد آ آ آ آ

ابتدا این مصوت را بدون شمعک ادا نمایید و سپس شمعک را گذاشته و تلاش کنید مصوت را با حالتی طبیعی اجرا کنید. مشاهده می کنید به علت محدودیت حرکت آرواره ها، باید فضای داخلی دهان را تغییر دهید تا حالت مصوت حفظ شود.

۲- «ا»: برای این مصوت، قسمت جلویی زبان، نسبتاً بالا می آید و آرواره نیم باز است. تمرینات این مصوت را نیز بدون شمعک و با شمعک انجام دهید.

ا ← به طور ممتد ا ا ا ا

۳- «اُ»: برای ادای این مصوت قسمت عقب زبان بالا می آید و آرواره نیم باز است. لبها، از دندانها فاصله گرفته و گرد می شوند. این مصوت را نیز به طور ممتد و مکرر انجام دهید. ابتدا بدون

شمعک و سپس با استفاده از شمعک.

اُ ← به طور ممتد اُ اُ اُ اُ

۴- «اُ»: برای ادای این مصوت، قسمت عقب زبان اندکی بالا می‌آید و آرواره کاملاً باز می‌شود. این مصوت را ابتدا بدون شمعک و سپس با شمعک تمرین کنید.

آ ← به طور ممتد آ آ آ آ

۵- «او»: برای ادای این مصوت، قسمت عقب زبان بالا می‌آید و آرواره خیلی کم باز می‌شود. لبها گرد می‌شوند و از دندانها فاصله می‌گیرند و در مقایسه با «اُ» دایره تنگ‌تری می‌سازد. ابتدا بدون شمعک و سپس با شمعک تمرین زیر را انجام دهید.

او ← به طور ممتد او او او او

۶- «ای»: برای ادای این مصوت، قسمت عقبی زبان کاملاً بالا می‌آید و به سقف دهان نزدیک می‌شود. آرواره در این حالت تقریباً بسته است. این مصوت را نیز بدون شمعک و با شمعک به صورت زیر تمرین کنید.

ای ← به طور ممتد ای ای ای ای

پس از آن که تلفظ صامت‌ها و مصوت‌ها را فرا گرفتیم، اکنون آنها را با هم ترکیب می‌کنیم. بدین طریق که تمام صامت‌ها را با تمام مصوت‌ها ترکیب می‌نماییم. زمانی که صامتی به مصوتی اضافه می‌شود، نباید حالت مصوت را تغییر دهد بلکه باید روی مصوت سوار شود. از آنجا که تمام صامت‌ها به گونه‌ای گذرگاه صوت را تغییر می‌دهند باید مراقب باشیم که پس از تلفظ صامت فوراً وضعیت دهان به وضعیت مصوت در آید و در وضعیت ادای صامت، باقی نماند. تمرینات زیر را ابتدا با شمعک و سپس بدون شمعک انجام دهید.

اِ	اُ	آ	او	ای
بَ	بِ	بُ	بو	بی
پَ	پِ	پُ	پو	پی
تَ	تِ	تُ	تو	تی
سَ	سِ	سُ	سو	سی
جَ	جِ	جُ	جو	جی
چَ	چِ	چُ	چو	چی
هَ	هِ	هُ	هو	هی

خِ	خ	خُ	خا	خو	خی
دَ	دِ	دُ	دا	دو	دی
زَ	زِ	زُ	زا	زو	زی
رَ	رِ	رُ	را	رو	ری
شَ	شِ	شُ	شا	شو	شی
قَ	قِ	قُ	قا	قو	قی
فَ	فِ	فُ	فا	فو	فی
کَ	کِ	کُ	کا	کو	کی
گَ	گِ	گُ	گا	گو	گی
لَ	لِ	لُ	لا	لو	لی
مَ	مِ	مُ	ما	مو	می
نَ	نِ	نُ	نا	نو	نی
وَ	وِ	وُ	وا	وو	وی
یَ	یِ	یُ	یا	یو	یی